

Система вищої освіти України на тлі глобальної міграції: виклики та перспективи

Вікторія Остра^{1*} <https://orcid.org/0009-0008-9809-5613>

УДК 911.3:316

Вікторія Яворська^{2*} <https://orcid.org/0000-0002-7449-7908>

АНАЛІТИЧНА СТАТТЯ

¹Одеський національний університет імені І.І. Мечнікова,
кафедра Економічної та соціальної географії і туризму

²Одеський національний університет імені І.І. Мечнікова,
кафедра Економічної та соціальної географії і туризму

Листування – *viktoriaostra@gmail.com *yavorskaya@onu.edu.ua

Ключові слова: : міграція, вища освіта, управління освітою, реінтеграція, освітня політика, людський капітал.

Анотація: Проведене дослідження впливу міграційних процесів на сучасний стан системи вищої освіти України. Актуальність теми зумовлена збільшення міграційного руху молодого покоління та кваліфікованих фахівців, на тлі складних політичних та соціально-економічних трансформацій. Метою дослідження є комплексний аналіз впливу міграційних процесів на розвиток вищої освіти України, а також оцінка здатності національної освітньої системи адаптуватися до нових викликів.

В процесі дослідження було проаналізовано динаміку кількості закладів вищої освіти, чисельність вступників і випускників, популярність освітніх спеціальностей, рівень заробітної плати в освітній сфері та попит вакансій на ринку праці. Було виявлено низку проблем, серед яких: дисбаланс між підготовкою спеціалістів і реальними потребами ринку праці, дефіцит кадрів у технічних і природничих галузях, інституційна маргіналізація працівників освіти і науки. Особливу увагу приділено аналізу впровадження нових освітніх реформ, зокрема положень «Стратегії розвитку вищої освіти України на 2022–2032 роки» з урахуванням обмежень, спричинених воєнним станом.

Таким чином отримані результати демонструють, що адаптація системи вищої освіти до викликів воєнного часу й глобальної мобільності населення має стати пріоритетом державної політики. Обґрунтовано необхідність реалізації довгострокових і короткострокових заходів, спрямованих на підвищення якості освіти, модернізацію освітніх програм, збереження та повернення людського капіталу, яке є ключовим ресурсу для сталого соціально-економічного відновлення держави.

1. ВСТУП

В умовах сьогодення міграція виступає як глобальне соціально-економічне явище, яке впливає на внутрішню та зовнішню мобільність населення, у тимчасових або довгострокових перспективах. Кількість міграційних переміщень у світі з кожним роком зростає, відповідно

оприлюднених даних ООН, у 2024 році кількість мігрантів зросла до 304 млн. У цьому контексті важливо дослідити як змінюється взаємозв'язок між міграцією та освітою в цілому. Адже, під час нових соціально-економічних викликів, не лише мігранти змушені адаптуватись до нових умов життя, також постійних трансформацій зазнає система вищої освіти.

Безпосередній вплив на сферу вищої освіти України мають дві форми міграції: «вільна міграція» та «керована міграція». Вільна міграція, відбувається за власним бажанням людини. Таке переміщення формується під впливом соціально-культурних чинників, людина прагне переїхати в пошуках кращої освіти та майбутньої професійної реалізації, як правило такі переміщення є довгостроковими.

Керована міграція – організоване або примусове, тимчасове переміщення населення, яке формується через економічні умови або несприятливі політичні чинники. Наприклад, це можуть бути переміщення, організовані з метою проходження освітніх курсів та планування бізнес-проектів. З іншого боку, під впливом негативних чинників, через масові переміщення молодого, працездатного покоління, відбувається «відтік мізків», цей міграційний процес має негативні наслідки для ринку праці та демографії країни в цілому.

Виїзд талановитої молоді та кваліфікованих спеціалістів, зокрема викладачів, експертів та науковців, може негативно вплинути на розвиток закладів вищої освіти країни та мати наслідки для реалізації освітньої політики. Адже без залучення відповідних експертів у розробку та впровадження нових освітніх програм, може ускладнитись можливість формування та реалізація ефективної сталої політики освіти.

У зв'язку з вищезазначеним, постає потреба в детальному аналізі поточного стану системи вищої освіти України та її трансформацій під впливом сучасних міграційних процесів.

2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

3. Методологічною основою дослідження стали наукові підходи провідних науковців галузі соціально-економічної географії, освітніх трансформацій та міграційних процесів. У контексті взаємозв'язку між рівнем освіти та економічної стабільності було розглянуто модель регресії заробітної плати, запропоновану Мінцером ([Mincer, 1974](#)). Також враховано теоретичні положення теорії людського капіталу Г. Беккера, згідно з якою саме освіта є ключовим чинником продуктивності людини та її доходів ([Becker, 1994](#)).

4. Значний вплив на методологію дослідження мали також сучасні емпіричні праці присвячені взаємодії міграції та вищої освіти. Одним з ключових є наукова праця «Зв'язок між освітою та міграцією в Україні», підготовлена Вахітовою та Купе за підтримки Європейського союзу ([Вахітова & Купе, 2013](#)), а також звіт Міжнародної організації з міграції «Міграція як чинник розвитку в Україні» ([MOM, 2016](#)).

5. Аналіз сучасного стану вищої освіти в умовах міграційних трансформацій, ґрунтується на актуальних наукових працях. Серед них - монографія Леонової та Боженко «Реформування системи освіти для запобігання трудової міграції» ([Леонова & Боженко, 2021](#)), а також аналітичний звіт щодо трансформацій вищої освіти в умовах військового часу, підготовлений Ніколаєвим, Рій та Шемеленець ([Ніколаєв, Рій & Шемелинець, 2023](#)). Важливе значення також мають дослідження Смалійчук, Рибаків, Купар, Мельник, які присвячені проблематиці освітньої політики в контексті міграційного впливу ([Смалійчук, 2014](#); [Рибаків, 2016](#); [Купар, 2018](#); [Мельник, 2023](#)).

6. Окремо необхідно виділити науковців які в своїх роботах розкрили тему управління якості освіти, варто відзначити Бобровського ([Бобровський, 2019](#)), та колективну монографію Сушенцева, Петренко, Житник, Піляєва ([Сушенцевої, Петренко & Житник, 2018](#)), присвячену питанню забезпечені якості освітніх послуг шляхом використання інновацій. Питанню міграційної політики присвячене дослідження Борисенко ([Борисенко, 2019](#)).

7. В умовах соціально-економічної кризи та військової агресії, все більшої актуальності набуває тема управління закладами освіти. Тому, доцільно звернути увагу на дослідження, що стосуються антикризового та ситуаційного менеджменту. Зокрема, варто відзначити праці Вознюка та Доброгорського, (Вознюк & Доброгорський, 2022) які визначили особливості управлінської діяльності в закладах освіти в умовах війни. Аспекти міжнародного забезпечення права на освіту під час війни висвітлені в дослідженні Ортеги (Ortega, 2022). Проблематика антикризового управління та ситуаційного менеджменту висвітлена у наукових працях Карпенко (Карпенко, 2006), Бондар (Бондар, 2012), а також Коляденко та Кавтиш (Коляденко & Кавтиш, 2018).

8. Емпіричною базою дослідження стали статистичні дані, надані Державною службою статистики України, а саме: показники щодо кількості закладів вищої освіти, вступників та випускників, середньомісячної заробітної плати, а також провідних освітніх спеціальностей. Було використано звітну інформацію з аналітичної платформи для пошуку роботи Work.ua щодо сучасних потреб ринку праці. Проаналізовано звітні дані Міністерства освіти і науки щодо реалізації та впровадження освітніх реформ в межах «Стратегії розвитку вищої освіти України на 2022-2032 роки».

3. РЕЗУЛЬТАТИ

Вища освіта в Україні, ще до початку повномасштабного вторгнення стикалась з низкою системних проблем. Серед них - недостатній рівень фінансової підтримки з боку держави, низька заробітна плата викладачів, застаріла матеріально-технічна база. Вищезазначені фактори гальмували розвиток і знижували конкурентоспроможність української освіти на міжнародному рівні. З початком воєнних дій, загострилась ще одна проблема, збільшилась кількість міграції молодого покоління, та кваліфікованих спеціалістів, що стало додатковим навантаженням на освітній потенціал держави.

Динаміка кількості закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні зазнає постійних змін. На початку 2010/11 навчального року в країні функціонувало 349 ЗВО (Демографічна та соціальна статистика 2010-2025 pp). Протягом наступних п'ять років їх кількість зменшилась до 288, що стало найменшим показником за останні роки. У 2023/24 н.р. налічувалось 314 ЗВО, а у 2024/25 н.р. їх кількість збільшилась до 320. Станом на сьогодні за формою власності в країні функціонує 173 державних, 107 приватних та 34 комунальних ЗВО. На сьогодні, освітніми осередками країни є м. Київ, де налічується 83 установи (з них 37 державних), Харківська обл. - 28 (21 державний), Дніпропетровська обл. - 26 (14 державних), Львівська обл. - 21 (13 державних), Одеська обл. - 19 (16 державних) (Рисунок 1).

Рис. 1. Кількість закладів вищої освіти в Україні в 2010/11, 2015/16, 2023/24, 2024/25 навчальні роки

Попри відносні показники зростання кількості закладів, загальна тенденція свідчить про їх скорочення. Відповідно нових освітніх реформ, та демографічних викликів, які

супроводжуються переходом країни до європейської інтеграції, в майбутньому передбачається реструктуризація ЗВО. Такі реформи мають на меті насамперед - оптимізацію роботи, покращення якості надання освітніх послуг та адаптації системи вищої освіти країни до сучасних соціально-економічних викликів і потреб.

Проте, кількісне зростання закладів не завжди означає забезпечення якісного функціонування освітньої системи. Доцільно проаналізувати динаміку кількості вступників і випускників у довгостроковій перспективі. Аналіз даних Державної служби статистики України щодо кількості осіб, які були прийняті на навчання до ЗВО, та кількість випускників у періоди 2010/11, 2015/16, 2023/2024 та 2024/25 навчальних років свідчить про те, що за останні 15 років відбувається стійка тенденція до зменшення загальної кількості студентів ([Демографічна та соціальна статистика 2010-2025 pp](#)). У 2010/11 н.р. до ЗВО було зараховано 381 362 осіб, а у 2015/16 н.р. кількість першокурсників скоротилась до 259 904 осіб. Головними причинами такого різкого спаду стали анексія АР Крим та початком воєнних дій в Луганській та Донецькій областях.

Схожа динаміка склалась і з кількістю випускників, якщо у 2010/11 н.р. диплом отримали 528 875 осіб, то у 2015/16 н.р. кількість скоротилась до 374 028. Повномасштабна війна лише погіршила цю негативну тенденцію. У 2023/24 н.р. до ЗВО було зараховано 251 552 осіб, а випускниками стали 211 023 осіб. В новому навчальному році у 2024/25 кількість зарахованих зменшилась до 198 732 осіб, що є найнижчим показником за останні роки. Проте кількість випускників збільшилась до 307 243 осіб ([Рисунок 2](#)).

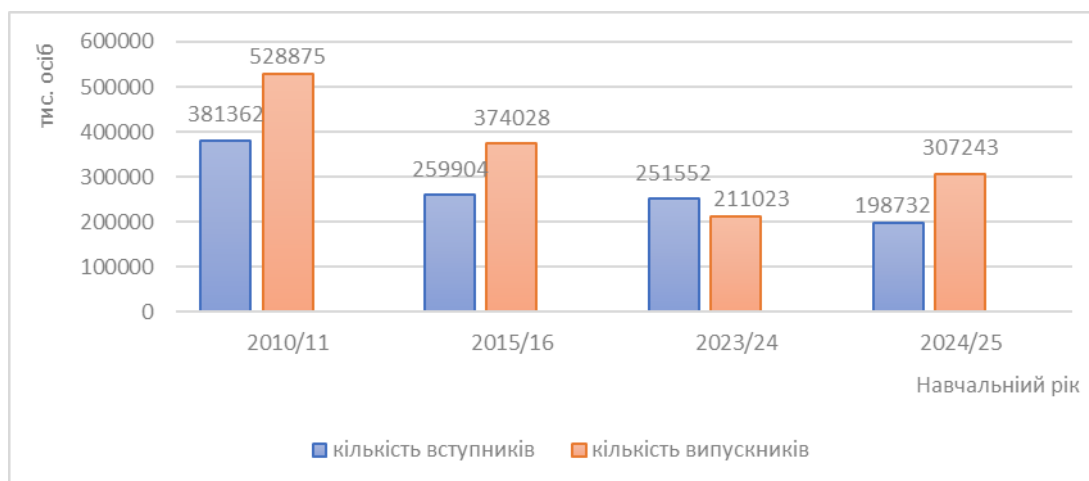

Рис. 2. Кількість осіб прийнятих на навчання та кількість випускників ЗВО України в 2010/11, 2015/16, 2023/24, 2024/25 навчальних роках

Різке скорочення кількості вступників свідчать про зростаючий рівень міграції серед української молоді, яка обирає іноземні заклади освіти. Перевага яких на сьогодні полягає у безпечних умовах навчання та ширшій можливості для майбутнього працевлаштування.

Сучасна українська система вищої освіти стикається не лише зі зниженням кількості вітчизняних здобувачів, а й зі значним зменшенням кількості іноземних студентів. У 2024/25 н.р. в ЗВО навчається 23 159 іноземців, з яких вперше на навчання вступило 7641 особи. Переважну більшість національної структури іноземних здобувачів складають громадяни Китаю - 7696 осіб, Азербайджану – 4126, Індії - 1765, Марокко - 1294.

Для порівняння, до початку повномасштабної війни, у 2021/22 н.р., в українських ЗВО навчалось 73 626 іноземців, з яких 19 324 осіб були першокурсниками. Переважну частку становили громадяни Індії - 22 097, Марокко - 7478, Нігерії - 5204, Азербайджану - 4155, Туркменістану – 4129. А також громадяни з Китаю, Туреччини, Ірану, Ізраїлю та інших країн.

В. Остра, В.Яворська

Система вищої освіти України на тлі глобальної міграції: виклики та перспективи

Різкі скорочення іноземних студентів, мали значні наслідки для вищої освіти країни. Зниження інтересу до української освіти, призвело до скорочення міжнародних програм багатьох ЗВО, як наслідок відбуваються фінансові втрати та вимушене об'єднання або скорочення факультетів, які були орієнтовані виключно на іноземців.

На тлі загального зниження іноземного контингенту, спостерігається збільшення вступників з тимчасово окупованих територій (ТОТ), кількість яких у 2023 році становила 6 516 осіб, а у 2024 році збільшилась до 11 325. Ця категорія студентів є найвразливішою. Вони стикаються з найбільшою кількістю ризиків у вигляді інформаційної ізоляції, небезпеки переміщень та складним фінансовим положенням. Для їх підтримки необхідно розширити програму реінтеграції, створити безпечні умови для навчання та забезпечити фінансову підтримку з боку держави.

У ширшому контексті освіта формує у людини соціально-економічну стійкість. Вперше, емпіричне дослідження зв'язку між освітою та рівнем заробітної плати провів Мінцер ([Mincer, 1974](#)). Його наукова модель «регресія заробітної плати Мінцера», стала основою для майбутніх досліджень. Згідно з теорією людського капіталу ([Becker, 1994](#)), освіта є основним фактором підвищення продуктивності та зростання доходів. Це підтверджують і результати дослідження європейського ринку праці, проведеного у 2011 році, згідно з яким рівень освіти впливає на збільшення заробітної плати в середньому від 21% до 98% ([Ганна Вахітова & Том Купе, 2013](#)). Крім того, вища освіта збільшує шанси для людини отримати роботу, та знижує ризики безробіття.

Хоча економічна теорія підтверджує важливість вищої освіти як інструменту підвищення доходів, реальна ситуація в Україні дещо відрізняється від досвіду європейських країн. Така ситуація складається через дисбаланс між попитом і пропозицією на вітчизняному ринку праці. Більшість людей середнього віку з вищою освітою, не володіють іноземними мовами та мають недостатній рівень володіння IT-технологіями. Випускні спеціальності ЗВО, не відповідають сучасним потребам економіки. Через структурну особливість виробничого сектору, зокрема у сферах обслуговування, легкої та харчової промисловості, є потреба саме в практичних навичках, а не теоретичних знаннях. Кадровий дисбаланс ринку праці призводить до того, що люди займають посади які не відповідають отриманій фаховій освіті.

На початку 2018/19 н.р. до ЗВО було зараховано 242 487 осіб. Найпопулярнішими напрямками підготовки стали соціальні науки, бізнеса і право - їх обрали 69 825 вступників, що становить майже 24% від загальної кількості першокурсників ([Демографічна та соціальна статистика 2010-2025 pp](#)). Серед інших п'яти провідних спеціальностей: інженерія - 38 823 осіб (13%), охорона здоров'я - 35 957 осіб (12%), гуманітарні науки та мистецтво - 24 409 осіб (8%), освіта - 18 970 осіб (6%). Водночас критично важливі спеціальності, такі як сільське та лісове господарство, будівництво та архітектура, аграрне виробництво, геодезія та землеустрій, а також військові науки, обрали менше ніж 1% вступників.

Попри запровадження воєнного стану, структура обраних спеціальностей в країні зазнала зовсім незначних змін. У 2024/25 н.р. галузь знань управління та адміністрування обрали - 33 827 вступників, інформаційні технології – 20 163, освіту – 19 956, соціальні науки – 17 718, охорону здоров'я - 13 516 осіб. Такий дисбаланс вибору спеціальностей призводить до проблем освітнього перенасичення спеціалістів соціально-економічного та гуманітарного спрямування, водночас створюючи дефіцит кадрів в інших галузях.

Оприлюднені дані платформи для пошуку роботи, Work.ua, свідчать про те, що за 2024 рік спостерігався дисбаланс у співвідношенні між кількістю вакансій та надісланих резюме ([Аналітичні дані платформи для пошуку роботи Work.ua, 2024](#)). Ця тенденція свідчить про те, що український ринок праці заповнений нерівномірно. Найвищий рівень конкуренції зафіксований у таких галузях: ЗМІ де на 1 вакансію 173 кандидатів; культура і мистецтво - 158 осіб; топ-менеджмент - 94 особи;

дизайн та творчість - 90 осіб; освіта і наука 90 осіб. Ці сфери перенасичені кадрами, що значно ускладнює працевлаштування для людей з фаховою освітою.

Проте, значно нижчий рівень конкуренції зафіксованих у таких галузях: медицина – 35 претендентів на 1 вакансію; робочі спеціальності - 36 осіб; телекомунікації - 38 осіб; логістика - 39 осіб; сільське господарство - 40 осіб. Отже, структура попиту і пропозиції вітчизняного ринку праці вказує на те, що спостерігається перенасичення фахівців гуманітарних та управлінських професій, а з іншого боку є попит на медичні, технічні та робочі спеціальності.

Одним із ключових факторів, що впливають на освітню міграцію та професійну реалізацію випускних спеціалістів є різниця між рівнем заробітної плати у державному та приватному секторі, зокрема це стосується освітян та працівників сфери охорони здоров'я. Відповідно статистичним даним, на початку 2000-х років та до 2018 року найвища середньомісячна заробітна плата була у працівників авіаційного транспорту – від 6947 до 35 650 грн. Також найбільш оплачуваними були спеціальності у сфері фінансів та страхування – від 4695 до 16 160 грн, інформація та телекомунікація – від 3185 до 14 276 грн. Тоді як працівники освіти в середньому отримували від 1884 до 7041 грн, а медичні працівники від 1616 до 5852 грн ([Демографічна та соціальна статистика 2010-2025 pp](#))..

У 2020 році показники трохи змінились, працівники авіаційного транспорту отримували – 21 685 грн, фінансова та страхова діяльність - 20 378 грн, інформація та телекомунікація – 19 888 грн. Попри життєво важливу соціальну роль працівників освіти й медицини, рівень їхнього заробітної плати залишається критично низьким і майже в тричі менший, на відміну від працівників комерційних спеціальностей. Заробітна плата у сфері освіти збільшилась до 9 270 грн, а у фахівців охорони здоров'я до 8 847 грн.

За звітний період 2022-2024 років дисбаланс лише загострився. Найбільш оплачуваною стала сфера інформацій та телекомунікацій від 30 828 до 52 457 грн. В той час як працівники освіти отримують у середньому лише 14 592 грн, а медичні працівники 16 849 грн ([Рисунок 3](#)).

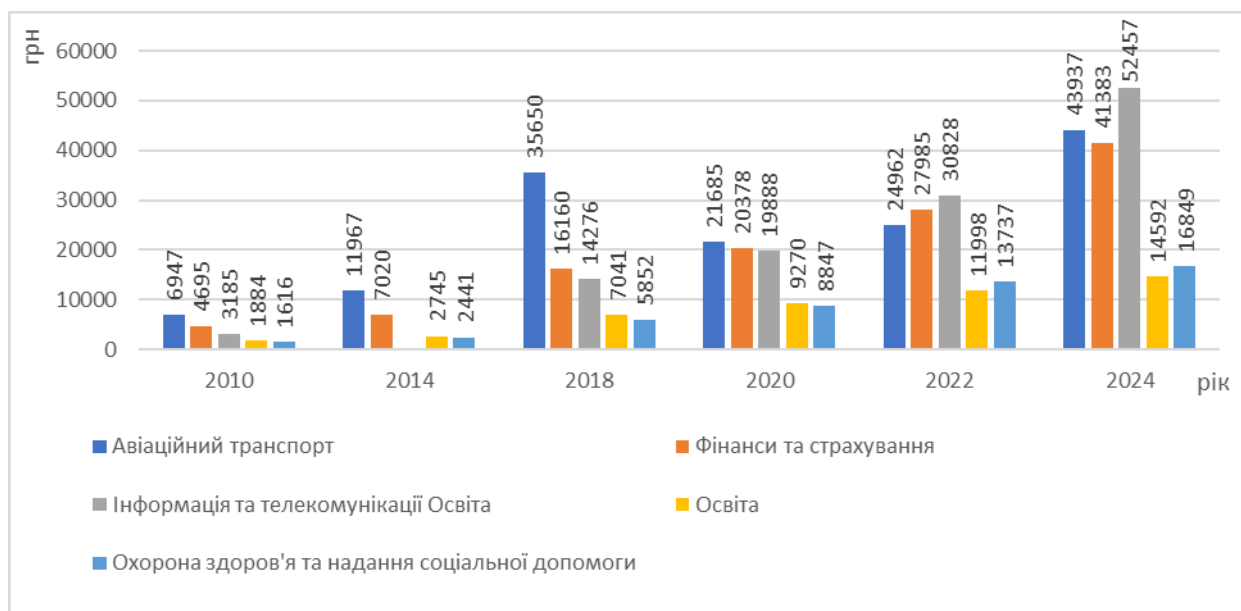

Рис. 3. Найвища середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності у 2010, 2014, 2018, 2020, 2022, 2024 роках

В умовах воєнного стану такий фінансовий дисбаланс є особливо неприйнятним, адже такі важливі сфери як охорона здоров'я та освіта відіграють ключову роль у забезпеченні безперервного функціонування держави. Фінансово недооцінені працівники цих сфер змушені шукати кращі умови праці за кордоном, де їх професіоналізм є високооплачуваним.

Зменшення масштабів трудової міграції українців можливе за умов створення сприятливих умов як для працівників як для бізнесу, так і для державного сектору. У сфері вищої освіти це передбачає не лише підвищення заробітної плати, а й запровадження преміювання за інноваційні методи викладання, професійний розвиток та забезпечення соціальними гарантіями. Тільки за таких умов реалізації комплексного підходу можна зупинити відтік кадрів та сприяти поверненню освітян до країни.

3. ОБГОВОРЕННЯ

Проведений аналіз динаміки вищої освіти в Україні на тлі глобальних міграційних процесів підтвердив стійке зниження кількості здобувачів, що у свою чергу впливає на зростання освітньої міграції молоді країни. Ця тенденція сформувалась не лише через безпековий фактор війни, важливу роль також відіграють об'єктивні недоліки освітньої системи: неактуальність освітніх програм, невідповідність потреб сучасному ринку праці, низький рівень заробітної плати працівників освіти та неефективна кадрова політика.

У відповідь на виявлені виклики, держава, зокрема Міністерство освіти і науки України (МОН), ініціювали низку реформ. З метою підвищення ефективності управління, інтернаціоналізації та забезпечення якісної освітньої діяльності, у квітні 2022 року було схвалено «Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки». Відповідно даних опублікованого звіту, за період 2022-2023 рр., у межах реалізації цієї стратегії були розроблені нові методичні рекомендації, проведенні освітні заходи, направлення на підвищення професійної компетентності викладачів та освітніх управлінців ([Звіт про хід реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки](#)).

Окрім цього, для оптимізації роботи, шляхом об'єднання було здійснено 9 реорганізацій ЗВО. Завдяки співпраці з Північною екологічною фінансовою корпорацією (НЄФКО) були реалізовані проекти з енергоефективності та зменшення експлуатаційних витрат у 16 закладах вищої освіти. Станом на середину 2025 року в процесі виконання є трансформація єдиної системи військової освіти за стандартами НАТО.

Проте через впровадження воєнного стану та нестабільне фінансування, більшість стратегічних задач були відтерміновані, що значно уповільнює динаміку освітньо-трансформаційних процесів. Реорганізація ЗВО, спрямована в першу чергу на оптимізацію ресурсів, але водночас створює ризики для кадрової стабільності та освітньої автономії.

Отже, навіть за умови наявності державної стратегії, реалізація більшості реформ стикається з системним бар'єром, зокрема - стрімким демографічним спадом та збільшенням зовнішньої та внутрішньої міграції. Розглядаючи у перспективі, лише комплексний підхід, який охоплює міграційні та соціально-економічні аспекти, може зупинити втрату кадрового та інтелектуального ресурсу держави.

4. ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що міграційні процеси мають безпосередньо впливають на сучасний стан системи вищої освіти в Україні. Масова міграція української молоді та кваліфікованих спеціалістів, зокрема освітян і науковців, знижує якість освітніх послуг та призводить до стабільного скорочення закладів вищої освіти. Зменшення кількості вступників та випускників, зокрема іноземців, свідчить про зниження привабливості української освіти, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Також загострилась проблема у перенасиченні спеціалістів з гуманітарних сфер та дефіциту фахівців у критично важливих галузях. Дисбаланс між отриманою освітою та потребами сучасного ринку праці, є одним з ключових факторів трудової міграції українців, особливо серед молодого покоління. Цю тенденцію погіршує інституційна маргіналізація

працівників освіти і науки, що призводить до їх еміграції та становить загрозу для стійкого соціально-економічного розвитку держави.

Аналіз впровадження реформ системи вищої освіти свідчить, що реалізація «Стратегії розвитку вищої освіти України на 2022-2032 роки» започаткувала багато важливих новітніх ініціатив зокрема щодо оптимізації роботи ЗВО та оновлених управлінських підходів, проте багато з них ще досі залишаються нереалізованими через запровадження воєнного стану.

У зв'язку з цим, пріоритетним завданням державної політики є адаптація системи вищої освіти до викликів глобальної мобільності населення та критичних умов воєнного часу. Довгострокові та короткострокові комплексні стратегії мають бути спрямовані на: підвищення якості освітніх послуг, адаптацію освітніх програм до вимог сучасного ринку праці, підвищення рівня конкурентоспроможності ЗВО, створення сприятливих соціально-економічних умов для збереження освітян та повернення молодих фахівців.

За умови цілеспрямованої державної політики, належної соціально-економічної безпеки, українська система вищої освіти зможе не лише зберегти свій потенціал, а й стати важливим інструментом для відновлення та сталого розвитку держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Becker G.** (1994), *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*, Third Edition, *University of Chicago Press*, p. 390
2. **Mincer J.** (1974), *Schooling, Experience, and Earnings*, *Columbia University Press*, p. 150.
3. **Ortega M.** (2022), The importance of children's right to education in armed conflicts. *Children's Rights, Education, Exploitation, refugees, violence*. URL: <https://www.humanium.org/en/the-importance-of-childrens-right-to-education-in-armed-conflicts/>
4. **Вахітова Г., Купе Т.** (2013). Зв'язок між освітою та міграцією в Україні, Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи — Будапешт, 114. [**Vakhitova H. & Kupe T.** (2013). *Zv'yazok mizh osvityu ta mihratsiyeyu v Ukrayini*, Hrupa tekhnichnoyi pidtrymky z pytan' hidnoyi pratsi ta Byuro MOP dlya krayin Tsentral'noyi ta Skhidnoyi Yevropy — Budapesht, 114.]
5. **Леонова С., Боженко В.** (2021). Реформування системи освіти для запобігання трудовій міграції : монографія, Сумський державний університет, 218. [**Lyeonova S. & Bozhenko V.** (2021). *Reformuvannya systemy osvity dlya zapobihannya trudoviy mihratsiyi* : monohrafiya. Sums'ky derzhavnyy universytet, 218.]
6. **Ніколаєв Є., Рій Г., Шемелинець І.** (2023). Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт. Київський університет імені Бориса Грінченка, 94. [**Nikolayev YE., Riy H., Shemelynets' I.** (2023). *Vyshcha osvita v Ukrayini: zminy cherez viynu: analitychnyy zvit*. Kyiv: Kyivs'ky universytet imeni Borysa Hrinchenka, 94.]
7. **Піляєв І.** (2022). Трансформація глобалізаційних процесів у контексті наслідків повномасштабного російського вторгнення в Україну. *Економіка України*. № 7, 03–20. [**Pilyayev I.** (2022). *Transformatsiya hlobalizatsiynykh protsesiv u konteksti naslidkiv povnomasshtabnoho rosiys'koho vtorhnennya v Ukrayinu*. *Ekonomika Ukrainy*. № 7, 03–20.]
8. **Топчієв, О. Г.** (2005). Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика. Одеса: Астропринт, 632, 4. [**Topchiiev, O. H.** (2005). *Suspilno-heohrafichni doslidzhennia: metodolohiia, metody, metodyky*. Odesa: Astroprynt, 632, 4.]
9. **Вознюк, Л., Доброгорський О.** (2022). Особливості освітнього менеджменту в умовах воєнного стану. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти "Публічне управління та адміністрування", 1(2). URL: <https://visnuk.dano.dp.ua/index.php/pma/article/download/36/44>. [**Voznyuk, L., Dobrohors'kyi O.** (2022). *Osoblyvosti osvith'oho menedzhmentu v umovakh voyennoho stanu*. *Visnyk Dniprovs'koyi akademiyi neperervnoyi osvity "Publichne upravlinnya ta administruvannya"*, 1(2)]
10. **Бобровський М.** (2019). Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти. Київ: Державна служба якості освіти, 240. [**Bobrovs'kyi M.** (2019). *Rekomendatsiyi do pobudovy vnutrishn'oyi systemy zabezpechennya yakosti osvity v zakladi zahal'noyi seredn'oyi osvity*. Kyiv: Derzhavna sluzhba yakosti osvity. 240]

11. **Бондар О.** (2012). Ситуаційний менеджмент: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доповн. Київ: Центр учбової літератури, 388 с. [Bondar O. (2012). Sytuatsiynnyu menedzhment: navch. posib. 2-he vyd., pererob. ta dopovn. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 388]
12. **Карпенко О.** (2006). Основи антикризового управління: навч.-метод. посіб. Київ: Вид-во НАДУ, 208. [Karpenko O. (2006). Osnovy antykrizovoho upravlinnya: navch.-metod. posib. Kyiv: Vyd-vo NADU, 208]
13. **Коляденко І., Кавтиш О.** (2018). Наукові підходи до сутності антикризового управління. Бізнес-навігатор. Херсон, № 2, 7–10. [Kolyadenko I., Kavtysh O. (2018). Naukovi pidkhody do sutnosti antykrizovoho upravlinnya. Biznes-navihator. Kherson, № 2, 7–10]
14. **Сушенцева Л., Петренко Л., Житник Н.** (2018). Управління якістю освіти: досвід та інновації: колективна монографія. Павлоград: IMA-прес, 276. [Sushentseva L., Petrenko L., Zhytnyk N. (2018). Upravlinnya yakistyu osvity: dosvid ta innovatsiyi: kolektyvna monohrafiya. Pavlohrad: IMA-pres, 276]
15. **Купар Д.** (2018). Освіта як цінність у контексті міграційних процесів в Україні. Міжнародний науковий вісник. Вип. 2 (18), 38-47. [Kupar D. (2018). Osvita yak tsinnist' u konteksti mihratsiynykh protsesiv v Ukraini. Mizhnarodnyy naukovyy visnyk. Vyp. 2 (18), 38-47]
16. **Рибакова Т.** (2016). Стан та перспективи трудової міграції між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. – Ужгород: Гельветика, Вип. 7. Ч. 3., 45–49. [Rybakova T. (2016). Stan ta perspektyvy trudovoyi mihratsiyi mizh Ukrainoyu ta Yevropeys'kym Soyuzom v umovakh yevrointehratsiyi. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu : Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo / holov. red. M.M. Palinchak. – Uzhhorod: Hel'vetyka, Vyp. 7. CH. 3., 45–49.]
17. **Смалійчук Г.** (2014). Освітня міграція в умовах трансформації ринку праці: значення та особливості регулювання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. Вип. 26, 64-70. [Smaliychuk H. (2014). Osvitnya mihratsiya v umovakh transformatsiyi rynku pratsi: znachennya ta osoblyvosti rehulyuvannya. Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 18 : Ekonomika i pravo. Vyp. 26, 64-70.]
18. **Борисенко О.** (2019). Стратегічні детермінанти формування міграційної політики України. Теорія та практика державного управління. №2 (65), 113-121. [Borysenko O. (2019). Stratehichni determinanty formuvannya mihratsiynoyi polityky Ukrainy. Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya. №2 (65), 113-121.]
19. **Мельник О.** (2023). Вплив війни на ринок праці в Україні. Економічний вісник. Львів: Видавництво ЛНУ ім. Івана Франка. 195. [Melnyk O. (2023). Vplyv viiny na rynek pratsi v Ukraini. Ekonomichnyi visnyk. Lviv: Vydavnytstvo LNU im. Ivana Franka. 195.]

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРИ

20. Демографічна та соціальна статистика [Джерело.](#)
21. Аналітичні дані платформи для пошуку роботи Work.ua [Джерело.](#)
22. Звіт про хід реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки [Джерело.](#)
23. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції (МОМ) [Джерело.](#)
24. Офіційний сайт ООН [Джерело.](#)

Viktoria Ostra, Viktoria Yavorska

Ukraine's Higher Education System in the Context of Global Migration: Challenges and Prospects

Keywords: migration, higher education, educational management, reintegration, educational policy, human capital

Abstract: The article examines the impact of migration processes on the current state of the higher education system of Ukraine. The relevance of the topic is due to the increase in the migration movement of the younger generation and qualified specialists, against the background of complex political and socio-economic transformations. The purpose of the study is to comprehensively analyze the impact of migration processes on the development of higher education in Ukraine, as well as to assess the ability of the national educational system to adapt to new challenges.

В. Остра, В.Яворська

Система вищої освіти України на тлі глобальної міграції: виклики та перспективи

The study analyzed the dynamics of the number of higher education institutions, the number of applicants and graduates, the popularity of educational specialties, the level of salaries in the educational sector, and the demand for vacancies in the labor market. A number of problems have been identified, including an imbalance between the training of specialists and the real needs of the labor market, a shortage of personnel in technical and natural sciences, and institutional marginalization of education and science workers. Particular attention is paid to the analysis of the implementation of new educational reforms, in particular the provisions of the Strategy for the Development of Higher Education of Ukraine for 2022-2032, taking into account the restrictions caused by martial law.

Thus, the results obtained demonstrate that the adaptation of the higher education system to the challenges of wartime and global population mobility should become a priority of public policy. The author substantiates the need to implement long-term and short-term measures aimed at improving the quality of education, modernizing educational programs, preserving and returning human capital, which is a key resource for sustainable socio-economic recovery of the state.